

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Tilråkning fra Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder om opprettelse av Birkelid naturreservat i Songdalen kommune

Vest- Agder fylke

Juli 2016

Innhold

Om verneområdet	3
Hjemmelsgrunnlag	3
Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II	4
Verneverdier	5
Verneformål	5
Andre interesser	6
Saksbehandling	6
Bakgrunn	6
Verneprosessen for området	6
Viktige endringer etter høring av verneplanen	6
Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser	7
Lokal og sentral høring	7
Innkome høringssinnspill til verneplanen	8
Fylkesmannens vurdering av innspillene	9
Fylkesmannens tilrådning	10
Vedlegg 1 – Beskrivelse av området	11
Vedlegg 2 – Verneforskrift	13

Om verneområdet

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder legger med dette fram forslag om opprettelse av Birkelid naturreservat i Songdalen kommune, Vest-Agder fylke. Det foreslåtte naturreservatet omfatter skogområder på privat eiendom tilbudt staten gjennom ordningen med frivillig vern og skogområder på statlig grunn. Skogområdet som foreslås vernet er på om lag 720 dekar.

Det foreslåtte naturreservatet ble kartlagt i 2014 gjennom naturfaglige registreringer i skog. Verneverdiene i det foreslåtte naturreservatet på Birkelid er knyttet til rik edelløvskog. Området har en høy treslagsvariasjon og inneholder flere lokaliteter med rik edelløvskog av alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. De rikeste alm-lindeskogskogslokalitetene inneholdt også hassel, rogn, spisslønn, svartor, bjørk, eik og osp samt noen basekrevende karplanter som kranskonvall, myske og trollbær. Det ble gjort funn av flere rødlistede lavararter i området, blant annet *Gyalecta truncigena* og klosterlav (*Biatoridium monasteriense*). Det er henholdsvis første og andre funn i Vest-Agder av disse to artene. Totalt sett er antall registrerte rødlistearter i området høyt i Agdermålestokk, og det antas et middels potensial for å finne flere rødlistede insekter og markboende sopp i området.

Navn	Kommune	Areal	Verneverdi
Birkelid	Songdalen	720 daa	(**)

Hjemmelsgrunnlag

Skogområdet foreslås vernet som Birkelid naturreservat i medhold av lov av 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). I loven er det gitt hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier i §§ 35 til 39. Generelle mål for områdevern følger av naturmangfoldlovens § 33. Formålet med det enkelte verneområdet må imidlertid beskrives konkret og knyttes opp mot vilkårene som gjelder for den enkelte vernekategori i §§ 36 og 37. Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven.

Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i statsråd etter naturmangfoldlovens § 37, som lyder slik:

«Som naturreservat kan vernes områder som

- a) inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
- b) representerer en bestemt type natur,
- c) på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- d) utgjør en spesiell geologisk forekomst eller
- e) har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettelsestiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingsiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for bevaring av det biologiske mangfold, skal det samtidig med vernevedtaket legges fram et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk kompensasjon til private som bidrar til områdets skjøtsel».

Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 trekkes også inn i skjønnsutøvingen. Bestemmelsene i naturmangfoldloven skal inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om natur- og verneverdiene i det foreslåtte naturreservatet på Birkelid er innhentet gjennom naturfaglige registreringer i skog samt gjennom tidligere naturtypekartlegging. Disse registreringene dokumenterer godt natur- og verneverdier i området samt et, for Vest-Agder, høyt funn av rødlistede arter.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har vurdert verneforslagets effekt på naturverdiene. Verneforskriften åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres, herunder tradisjonelt friluftsliv og bruk av området til små- og storviltjakt. For enkelte aktiviteter vil et vern imidlertid innebære restriksjoner, noe som gir verneverdiene en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i området vil de aktivitetene som er tillatt i henhold til verneforskriften, etter all sannsynlighet ikke få en vesentlig negativ innvirkning på natur- og verneverdiene. Vernebestemmelsene er til hinder for at det kan gjøres vesentlige inngrep i området. Etter Fylkesmannens vurdering vil vernet med stor grad av sannsynlighet føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Fylkesmannen er av den oppfatning at den foreliggende kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og mener derfor at kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener vi at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke får særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Hvilke aktiviteter og tiltak som kan tillates i det foreslåtte verneområdet bestemmes av verneforskriften. Regulering av disse vil kunne vurderes med hensyn til samlet belastning i naturreservatet. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er med dette vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver får ikke særlig betydning i denne saken ettersom et vern vil legge vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjennomføres i området. Videre vil eventuelle godkjente tiltak, som regel i samsvar med verneforskriften, ikke ha vesentlig negativ effekt på verneverdiene, registrerte naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan for eksempel lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med søknader om dispensasjon fra verneforskriften.

Verneverdier

Naturkvaliteter og verneverdier i det foreslåtte verneområdet er beskrevet i oppdragsrapport «Naturfaglige registreringer i skog 2014 – Ecofact rapport 453». I rapporten beskrives naturgrunnlag, vegetasjon, skogstruktur og påvirkning og det gis beskrivelse, avgrensning og en verdivurdering av kjerneområder/ nøkkelbiotoper. Verdivurderingen tar utgangspunkt i fra en rekke kriterier som urørthet, død ved, forekomst av gamle trær, variasjon, rikhet, arrondering og forekomst av sjeldne og trua arter. Verdivurderingen er foretatt etter Miljødirektoratets standardmal for vurderinger for verneområder.

Verneverdiene i det foreslåtte naturreservatet på Birkelid er knyttet til rik edelløvsog. Området har en høy treslagsvariasjon og inneholder flere lokaliteter med rik edelløvsog av alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. De rikeste alm-lindeskogskogslokalitetene inneholdt også hassel, rogn, spisslønn, svartor, bjørk, eik og osp samt noen basekrevende karplanter som kranskonvall, myske og trollbær. Det ble gjort funn av flere rødlistede lavararter i området, blant annet *Gyalecta truncigena* og klosterlav (*Biatoridium monasteriense*). Det er henholdsvis første og andre funn i Vest-Agder av disse to artene. Totalt sett er antall registrerte rødlistearter i området høyt i Agdermålestokk, og det antas et middels potensial for å finne flere rødlistede insekter og markboende sopp i området.

Området er av regional verneverdi (**), og et vern av Birkelid naturreservat vil bidra til å dekke opp mangler ved skogvernet i Norge innenfor lavlandsskog (nemoral sone).

Verneformål

Formålet med opprettelse av naturreservatet er å bevare et sammenhengende, urørt skogområde med rik edelløvsog av alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. Treslagsvariasjonen er høy og området innehar et stort artsmangfold. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Andre interesser

Den sørlige delen av det tilbudte området er relativt mye i bruk som friluftslivsområde. Det går en merket sti opp til utsiktspunktet Suåsheia i sør som også inngår som et av turmålene i «Ti på topp». «Ti på topp» er et godt tilrettelagt turtilbud for barn, voksne og eldre der 10 ulike toppturer i Kristiansandsregionen inngår. Videre finnes det også et etablert klatrefelt, «Asylet» innenfor verneområdet.

Saksbehandling

Bakgrunn

Vern av skog har de siste 15 årene vært prioritert i verneplanarbeidet i Norge. Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet. Den samme stortingsmeldingen trakk også fram viktige prinsipper og satsingsområder for en opptrapping av skogvernet. Et slikt prinsipp er at et utvidet skogvern skal følge de faglige anbefalingene fra rapporten til NINA og Skogforsk om «Evalueringen av skogvernet i Norge».

Regjeringens arbeid knyttet til vern av skog foregår nå etter to hovedlinjer; frivillig vern av skog og vern av skog på statens grunn. I stortingsmeldingen trekkes begge strategiene fram som viktige for å oppnå myndighetenes mål for det fremtidige skogvernet i Norge. Ordningen med frivillig vern innebærer at skogeier(e) tilbyr staten vern av egne skogarealer. Arbeidet skjer i nært samarbeid mellom Norges skogeierforbund og miljøvernmyndigheten. Miljøvernmyndigheten vurderer tilbudet og iverksetter gjennomføring av naturfaglige registreringer for å få kartlagt verneverdiene. Dersom det etter en slik registrering er aktuelt å fremme et forslag om vern for det kartlagte arealet, blir det holdt forhandlinger med grunneier(e) om avgrensning, utforming av verneforskrift samt økonomisk erstatning. Når staten og grunneier er kommet til enighet om disse punktene vil verneforslaget gjennomgå saksbehandling i tråd med reglene i naturmangfoldloven.

Verneprosessen for området

Fylkesmannen mottok tilbud om frivillig vern fra grunneier 1.04.2014, og Ecofact gjennomførte naturfaglige registreringer i slutten av september 2014. Rapport fra feltarbeidet forelå i mai 2015. Skogregistreringer for beregning av takst som grunnlag for erstatningsbeløp, ble gjennomført i 2015.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder sendte ut melding om oppstart av verneprosess for opprettelse av Birkelid naturreservat i brev av 19.04.2016. Oppstartsmeldingen ble sendt ut til grunneier, Songdalen kommune, Vest- Agder fylkeskommune, Statens Vegvesen Region Sør, Agder Energi samt relevante lag og foreninger.

Viktige endringer etter høring av verneplanen

Det har kommet noen innspill i høringsperioden. De fleste av disse har vært knyttet til bruken av området i friluftslivssammenheng, og da spesielt bruken av klatrefeltet. Vi har gitt åpning i verneforskriften for at det kan gjennomføres vedlikehold og rydding i forbindelse med

eksisterende klatreruter. I tillegg åpnes det for at det etter søknad kan gi tillatelse til å opprette nye ruter innenfor feltet.

Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Utgangspunktet for å opprettholde verneverdiene i naturreservatet er at skogen skal få utvikle seg fritt uten nevneverdig skjøtsel. Det antas videre at det heller ikke vil være nevneverdig behov for skjøtsel i området i fremtiden. Dersom dette behovet skulle endre seg med tiden, vil forvaltningsmyndigheten utarbeide en forvaltnings- eller skjøtelsesplan. Videre må forvaltningsmyndigheten også sørge for tilgjengelige ressurser for administrasjon av området, herunder behandling av eventuelle dispensasjonssøknader samt oppfølging av oppsynstjenesten.

Lokal og sentral høring

Verneplanen for Birkelid naturreservat ble sendt på lokal høring til grunneierne, Songdalen kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Statens Vegvesen Region Sør og Agder Energi samt til følgende berørte lokale bruker- og interesseorganisasjoner: NIVA Region Sør, Naturvernforbundet i Vest-Agder, Naturvernforbundet i Kristiansand, Norsk Zoologisk forening, Sørlandsavdelingen, Norsk Ornitologisk forening, Mandal lokallag, Norsk Ornitologisk forening, Kristiansand lokallag, Agder Botaniske forening, Agder Naturmuseum og botaniske hage, Norges Bondelag Agderkontoret, Agder Historielag, Vest-Agder bonde- og småbrukarlag, Vest-Agder sopp og nyttevekstforening, Norsk entomologisk forening, DNT Sør, Midt-Agder friluftsråd, Forum for Natur og friluftsliv-Agder og NJFF Vest-Agder.

Verneplanen ble videre sendt på sentral høring til følgende parter: Norsk organisasjon for terrengsykling (NOTS), AVINOR AS, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Den Norske Turistforening, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi – NTNU, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Jernbaneverket, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunenes sentralforbund, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, NHO Reiseliv, Norges Bondelag, Norges Fjellstyresamband, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handikapforbund, Norges Idrettsforbund og olymp. og paraolymp., Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportsforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for skog og landskap, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, Norskog, NSB hovedadm., NTNU, Ringve botaniske have, NTNU, Vitenskapsmuseet, Riksantikvaren, SABIMA, Statens Kartverk, Landbruksdirektoratet, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenestene for Østlandet og Agderfylkene, Statskog, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Vegdirektoratet, Verdens Naturfond og Villreinrådet i Norge.

Innkomne høringsinnspill til verneplanen

Ved høringsfristens utløp var det kommet inn 11 skriftlige innspill til verneplanen. En sammenfatning av innspillene følger nedenfor.

Forsvarsbygg peker på at det er positivt at det er tatt inn et unntak i verneforskriften § 5 om at vernebestemmelsene ikke er til hinder for landing og start med Forsvarets luftfartøy. Utover dette har de ingen merknader til opprettelse av naturreservatet.

Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene har ingen merknader til bruken av navnet Kyrkjevatna.

Kartverket har ingen merknader knyttet til opprettelse av verneområdet.

Statens Vegvesen Region Sør har ingen merknader til opprettelse av verneområdet.

Jernbaneverket har ingen merknader til opprettelse av verneområdet.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard peker generelt på viktigheten av å ivareta hensynet til mineralressursene i verneprosessen for å unngå båndlegging av mineralressurser innenfor verneområdet og restriksjoner og/eller begrensninger på uttak av mineralressurser utenfor verneområdet. De har utover dette ingen merknader til opprettelse av naturreservatet.

Vest-Agder fylkeskommune har merknader knyttet til klatrefeltet («Asylet») som vil bli liggende innenfor verneområdet. Det pekes på at «Asylet» bør omtales som klatrefelt og ikke klatrerute, siden området omfatter flere klatreruter. Det pekes også på at klatrefeltet er å regne som et idrettsanlegg og at det derfor ikke bør legges opp til forbud mot idrettsarrangement ved klatrefeltet. Fylkeskommunen mener også at det bør åpnes for noen utviding av feltet uten søknad. Fylkeskommunen spiller også inn ønske om å etablere en tursti/turvei som kan koble sammen Birkelidområdet med grusvei lenger sør for å oppnå en sammenhengende tur- og sykkelvei. Det foreslås å trekke verneavgrensingen noe bort fra elva, slik at verneområdet ikke skal være til hinder for dette.

Christiansand Klatreklubb har kommentarer til «Asylet» klatrefelt. De ønsker at det innarbeides i verneforskriften at klatrefeltet kan opprettholdes og vedlikeholdes. Klatrefeltet inneholder til sammen 16 eksisterende og prosjekterte ruter. Det ønskes åpning i verneforskriften for vedlikehold og sikring, bl.a. fjerning av vegetasjon (småbusker og bregner) samt jord, mose og sand som fester seg i klatrerutene i selve veggen. Det er også ønske om å kunne etablere ny ruter innenfor feltet etter søknad.

Forum for natur og friluftsliv Agder har kommentert behovet for å kunne opprettholde klatreruter i «Asylet» klatrefelt. Det pekes også på at stien opp til Suåsheia inngår i Bedriftsidrettens satsing «Ti på topp». Det ønskes mulighet for å opprettholde og vedlikeholde merking av denne stien.

Landbruksdirektoratet påpeker at det fra direktoratets side generelt er ønskelig at det går tydelig frem av verneplanen om og i så fall hvordan de aktuelle områdene nyttes i

landbrukssammenheng ved vernetidspunkt. Det pekes videre på at det er åpnet for beiting, men ikke for gjerdning i verneforskriften, og at det bør vurderes om det kan åpnes også for gjerdning. Det bes videre om at det gis spesifiserte dispensasjonsbestemmelser eller bestemmelser om unntak fra ferdselsbestemmelsene for nødvendig bruk av motorferdsel for utsetting av saltstein i de områdene det er åpnet for det.

Norsk organisasjon for terrengsykling er positive til opprettelse av vernet, men ber om at verneforskriften tillater sykling også utenfor eksisterende veier og stier.

Fylkesmannens vurdering av innspillene

Mindre språklige endringer og rettelser i verneforskriften blir ikke kommentert nærmere. Større endringer vises i kursiv i vedlagt verneforskrift. Fylkesmannen finner det ikke nødvendig med utfyllende kommentarer til innspillene fra Forsvarsbygg, Statens Vegvesen Region Sør, Jernbaneverket, Kvinesdal kommune, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Kartverket, Vest-Agder fylkeskommune og Direktoratet for mineralforvaltning.

Med hensyn til friluftinteressene i området bemerker Fylkesmannen at tradisjonelle friluftaktiviteter som fiske og jakt kan foregå som tidligere også innenfor verneområdet. Videre åpner verneforskriften for at det etter søknad kan gis tillatelse til tilretteleggingstiltak i forbindelse med friluftsliv dersom disse ikke er i strid med verneformålet, jf. § 7 d). Vi peker for øvrig på at verneforskriften åpner for brenning av bål med tørrkvist eller medbrakt ved også innenfor verneområdet, jf. verneforskriften § 4 g). Det har kommet flere innspill knyttet til vedlikehold og bruk av klatrefeltet «Asylet». Vi vurderer at bruk av eksisterende klatreruter i feltet ikke vil påvirke verneinteressene i særlig grad. Det åpnes derfor opp for normalt vedlikehold av eksisterende klatreruter. Dette omfatter rydding av sti inntil veggen og utskifting og vedlikehold av bolter, jf. § 4 e). Etablering av nye klatreruter mener vi må skje etter søknad, men det kan påregnes dispensasjon hvis ikke disse truer eller har negativ påvirkning på verneverdiene i området. Verneforskriftens § 3 d) setter forbud mot bruk av området til idrettsarrangement eller andre større arrangement. Til sammenligning kan nevnes når det gjelder natur - og kulturorientering krever dette ikke dispensasjon for grupper på størrelse med en skoleklasse. Dersom antall deltakere går utover denne rammen, vil arrangementet regnes som «*større arrangement*», jf. forskriften § 3, punkt 4 og gjennomføring vil kreve dispensasjon. Vi vurderer det derfor slik at klatreklubbens daglige bruk av klatrefeltet, samt lokale arrangement i regi av klatreklubben, ikke vil omfattes av dette forbudet.

Vi har ikke funnet grunn til å endre verneforskriften til å tillate sykling utenfor eksisterende veier.

Vest-Agder fylkeskommune hadde også et ønske om at vernegrensen blir trukket bort fra elva for å opprettholde en framtidig mulighet for tursti/sykkesti i området. Vi tar ikke dette forslaget til følge, men mener dette må tas som søknad om dispensasjon fra

vernebestemmelsene og vurderes opp mot de verneverdiene som finnes i akkurat denne delen av området.

Etter det Fylkesmannen er kjent med foregår det ikke beiting i det foreslåtte naturreservatet ved vernetidspunkt. Forslag til verneforskrift § 7 f) åpner for at det etter søknad kan startes opp med beiting i naturreservatet og gjennom § 4 f) er det åpnet for utsetting av saltstein. Siden det ikke pågår beite i området ved vernetidspunkt mener Fylkesmannen at det er naturlig å vurdere oppsetting av gjerde sammen med søknad om beite når dette eventuelt blir startet opp. Det tas videre inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse knyttet til nødvendig motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein da dette vurderes til ikke å påvirke verneverdiene nevneverdig.

Fylkesmannens tilråding

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder anbefaler med dette opprettelse av Birkelid naturreservat med de endringer som fremgår av tilrådingen. Justert vernekart finnes som eget vedlegg til tilrådingen.

Vedlegg 1 – Beskrivelse av området

LOKALITET:	Birkelid
KOMMUNE:	Sogndalen
FYLKE:	Vest-Agder
VERNEKATEGORI:	Regionalt verneverdig (**)
VEGETASJONSSONE:	Nemoral
HØYDE OVER HAVET:	Ca. 12-180 moh
AREAL:	720 daa

Områdebeskrivelse

Undersøkellesområdet er lokalisert ca. 400 meter vest nordvest for Volleberg i den vestvendte lia ved Birkelid og videre opp på Birkemoen og Suåsheia i Sogndalen kommune. Området er 1,6 km lang på det lengste og 0,8 km bredt. Topografisk er området noe variert med et slakere «platå» oppe på Suåsheia/Birkenesmoen (150-180 moh.) og en bratt østvendt lise ned mot Birkelid (13 moh.). Den østvendte lisen har mange bratte partier og flere øst-vest-gående smådaler. Også noen nord-sørgående daler lenger opp i terrenget.

Berggrunnen består av diorittisk til granittisk gneis (NGU atlas). Løsmassedekket er generelt tynt med fjell i dagen og ellers et tynt torvdekke over berggrunn.

Verneverdig areal er noe mindre enn tilbudt areal (undersøkellesområdet). Kollen lengst øst er tatt ut da den ikke tilfører området noe og gir ikke området en bedre arrondering.

Skogstruktur/påvirkning

Eikene var i nedre deler unge til middelaldrende (anslagsvis opp mot 100 år). I øvre deler av området og svært spredt i nedre del forekommer eldre trær. I de høyereliggende delene av området dominerer furuskog. Trærne er her eldre til gamle og har akkurat begynt å danne død ved. Innen hele området, unntatt de høgstliggende partiene finnes det spredte gamle hogststubber av eik. I nedre del er det enkelte tidligere styva, grove gamle almer forekommer. Dette indikerer at skogen tidligere har vært åpnere. Dødv mengden varierte, men har gjennomgående liten kontinuitet. I midtre del, helt sør i området finnes det et mindre parti med temmelig store barlind. Nedenfor den østvendte bergveggen og i enkelte av de små tverrdalene finnes det enkelte partier med rikere skog av lind, alm, eik og andre lauvtrær.

Verneverdier

Området som foreslås vernet inneholder fire kartlagte kjerneområder (K1-K4) der alle er rik edellauvskog med alm-lindeskog og/eller lågurt-eikeskogutforming. Kjerneområde K1 inneholder begge de to utformingene der alm-lindeskogen også inneholder hassel, rogn, lind, alm, spisslønn, svartor, ask, bjørk, eik og osp. Området viste stor variasjon i karplanter med noen basekrevende arter som myske, trollbær og kranskonvall. Det er registrert en del død ved innenfor K1, men mest av liten dimensjon. I tillegg finnes det noen eldre styva, grove, gamle almer. Disse indikerer at skogen tidligere har vært mer åpen. Kjerneområde 2 (K2) er en liten lokalitet rik edelløvskog med alm-lindeskogutforming. I dette området fantes det en liten andel død ved og få sjeldne arter ble registrert. I det tredje kjerneområdet finnes det rik

edelløvsog med alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. Tresjiktet i alm-lindeskogen består av lind, osp, eik, spisslønn, rogn og bjørk. Dominerende karplanter er ormeltelg, skogsvingel og fingerstarr. Fire rødlistearter (bølgekjuke, eikedynekjuke, oksetungesopp og furuskjell) ble registrert i lokaliteten under feltarbeidet. Eikene i dette kjerneområdet er unge til middelaldrende, noen hule ved basis. Det er registrert sparsomt med død ved, mest av osp og lind. Det siste kjerneområdet (K4) består av rik edelløvsog med alm-lindeskogutforming der alm er det dominerende treslaget. Det er imidlertid også innslag av eik, spisslønn og osp. En del eldre lindesokler ble registrert, men utover dette var trærne unge til middelaldrende. Andelen død ved innenfor lokaliteten er lav.

I de fattigere furu- og eikedominerte områdene ble det ikke registrert noen rødlistearter sett bort fra partiet med en del større barlind. De rike edelløvsogsområdene inneholdt imidlertid flere rødlistearter som er knyttet til edelløvsog. Potensialet for at det finnes flere rødlistearter, blant annet insekter og markboende sopp er til stede. Totalt ble det registrert 10 rødlistearter(hovedsakelig sopp og mose) innenfor kjerneområdene, noe som regnes som relativt høyt i Vest-Agder.

Verneformål

Området foreslås vernet som naturreservat med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 37 og § 62.

Formålet med naturreservatet er å bevare et sammenhengende, urørt skogområde med rik edelløvsog av alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. Treslagsvariasjonen er høy og området innehar et stort artsmangfold. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Tekniske inngrep

Området er fritt for tyngre tekniske inngrep.

Planstatus

I kommuneplanens arealdel er det foreslåtte naturreservatet avsatt til landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF).

Andre interesser

Området er i dag i bruk til storviltjakt og friluftsliv. Sørøst i området går det en merket sti fra Oasen skole på Birkelid og opp til Suåsheia. I fjellveggen opp til Suåsheia er det også en opparbeidet klatrerute. Fylkesmannen kjenner ikke til andre interesser i området.

Vedlegg 2 – Verneforskrift

Forskrift om vern av Birkelid naturreservat i Songdalen kommune, Vest-Agder fylke

Fastsatt ved kongelig resolusjon..... med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Klima og miljødepartementet.

§ 1. (formål)

Formålet med naturreservatet er å bevare et sammenhengende, urørt skogområde med rik edelløvskog av alm-lindeskog og lågurt-eikeskogutforming. Treslagsvariasjonen er høy og området innehar et stort arts mangfold. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

§ 2. (geografisk avgrensning)

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Songdalen kommune: 77/8 og 77/1. Naturreservatet dekker et totalareal på ca. 720 dekar. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet desember 2016. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Songdalen kommune, hos Fylkesmannen i Aust- og Vest- Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 3. (vernebestemmelser)

I naturreservatet må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. I naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

- a) Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra naturreservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
- b) Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
- c) Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., framføring av luftledninger, jordkabler, kloakkledninger, bygging av veier, drenering eller annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking eller bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
- d) Bruk av naturreservatet til idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

§ 4. (generelle unntak fra vernebestemmelsene)

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

- a) Sanking av bær og matsopp.
- b) Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
- c) Felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
- d) Vedlikehold av bygninger, veier og andre anlegg og innretninger i henhold til tilstand på vernetidspunktet.
- e) Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, *klatreruter*, bruer og skilt.
- f) *Utsetting av saltstein.*
- g) *Bålbrenning med tørrkvist eller medbrakt ved, i samsvar med gjeldende lovverk.*

§ 5. (regulering av ferdsel)

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

- a) Motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder landing og start med luftfartøy.
- b) Utenom eksisterende veier eller traseer godkjent i forvaltningsplan, er bruk av sykkel, hest og kjerre samt ridning forbudt.

§ 6. (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene)

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- a) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.
- b) Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.
- c) Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

§ 7. (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
- b) Istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
- c) Avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d.
- d) Tilrettelegging og bruk av reservatet for friluftsliv og pedagogiske aktiviteter dersom det ikke er i strid med vernevedtakets formål.
- e) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 d og e samt § 7 a og b.
- f) *Beiting.*
- g) *Etablering av nye klatreruter i tilknytning til eksisterende klatrefelt i sørøst*

§ 8. (generelle dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot

vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. (skjøtsel)

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 10. (forvaltningsplan)

Det skal utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. (forvaltningsmyndighet)

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 12. (ikrafttredelse)

Denne forskriften trer i kraft straks.